List 6. **NOVICE** Tečaj XLII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 6. februarja 1884.

Obseg: Vabilo na naročbo. — Domač m sadjerejcem za pomladanski čas. — Bolezen rakov. (Konec.) — Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji. (Dalje.) — Knezo-nadškof dr. Andrej Golmajer. (Dalje.) — Razprava o nemškem državnem jeziku v državnem zboru. — Naši dopisi. — Novičar.

Vabilo na naročbo.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske odločil se je vsled sklepa občnega zbora predlanskega izdajati svoj poseben gospodarsk list, kateri bode imel nadomestovati dosedanja „Naznanila“.

Oziraje pa se na minulih eno- in štirideset let, v katerih so bile „Novice“ dejansko glasilo c. k. kmetijske družbe kranjske, sklenil je glavni odbor vstrezaje mnogostransko izrečenim željam, da ostanejo „Novice“ tudi vprihodnje, kar so bile kmetijski družbi v preteklosti in to tako, da bodo prinašale tudi one naznanila, katera so se do zdaj dajala družbenikom v „Naznanilih“.

Ker pa imajo „Novice“ namestiti „Naznanila“, zato se pa p. n. družbenikom všteje v naročnino tudi en goldinar plačane letnine ali oziroma tudi narobe: plačane letne naročnine za „Novice“ en goldinar v letnino, katera je plačati za kmetijsko družbo.

Udom kmetijske družbe, kateri niso naročniki „Novic“, dopošiljal se bode poseben „Kmetijski list“ izhajajoč na pol poli vsakih 14 dni, samo po sebi se razume, da se bode tudi ta poseben list pošiljal samo onim p. t. družbenikom, ki so tekočega leta letnino vplačali in se izrečejo, da želé list sprejemati.

Konečno oziralo se je tudi na družbenike, kateri ali slovenščine ne umejo ali pa sicer rajši dobivajo nemšk gospodarsk list, in vsem onim družbenikom, kateri izrečejo tako željo, dopošiljal se bode na Dunaji izhajajoč nemšk gospodarsk list „Der Oekonom“, ako so, se ve da, tudi plačali družbeno letnino tekočega leta.

Prinašale bodo „Novice“ in pa poseben „Gospodarski list“ vsakovrstnega poduka gospodarskega sploh, izrekoma o vsem, kar more pospeševati umno kmetovanje, živinorejo, sadje- in vinorejo pa tudi o obrtnijstvu, izrekoma še o onih obrtnijah, katere so v ozki zvezi s kmetijstvom, nadalje vsa družbena naznanila, gospodarske drobtinice, tržne cene itd.

Na posebni gospodarski list morejo se naročiti tudi neudje kmetijske družbe in stane naročnina za nje po 2 gold. na leto z všteto poštnino.

Naročnina tedaj znaša za vse družbenike c. kr. kmetijske družbe kranjske, kateri so letnino za tekoče leto plačali:

1. Za „Novice“ za celo leto:

a) po pošti prejemane . . . . 3 gold. 60 kr.
b) na dom prinešene v Ljubljani 3 „ 40 „
c) v tiskarni prejemane . . . 3 „ — „

2. Za posebni „Gospodarski list“ ne plačajo družbeniki, ki so letnino tekočega leta plačali, ničesar posebej.

3. Ravno tako ničesar ne plačajo za nemški list „Der Oekonom“ oni družbeniki, ki naznanijo, da želé dobivati ta list.

3. Neudje plačajo za „Novice“ redno, na listu naznanjeno naročnino.

5. Za posebni gospodarski list pa s pošiljanjem na dom ured na leto po 2 gold.

Prvi dve skupaj izdani številki „Gospodarskega lista“ pošljejo se na ogled vsem p. t. družbenikom.

Naročila pošiljajo se po volji p. n. gospodom družbenikom ali po dotičnih predstojništvih podružnic, ali pa naravnost do glavnega odbora c. k. kmetijske družbe v Ljubljani.

Naročila naj se oglasijo sl. odboru zanesljivo vsaj do 15. februarija t. l., ker bi se sicer moralo soditi, da se do onega časa neoglašeni družbeniki, ki so plačali letnino in niso naročniki „Novic“, zadovolijo z „Gospodarskim listom“.

V Ljubljani dne 6. februarija 1884.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske.

Gospodarske stvari.

Domačim sadjerejcem za pomladanski čas.

Spisal M. Rant.

Prekoristna sadjereja se po mili domovini iz gmotnega stališča nikdar in nikoli zadosti in vredno ceniti ne more. Koristi njene tudi najbolj zagrizeni in trdovratni starokopitnež, če bi prav na pol slep bil, tajiti ne more. Za malo dela in nepomenljivega prizadevanja dobiva se ob rodovitnih sadnih letih tisočerega dobička, tisočere odškodnine za mali trud. Ako pa hočemo, da nam bode sadno drevo tudi ta mali trud dobro plačevalo, ne smemo ga potem, ko je bilo na stalno mesto posajeno, samo božji milosti in pa naravni osodi prepuščati. O tem so vrle „Novice“ uže večkrat govorile, toraj o tem ne nadaljujem.

Ker se bodo, ako bode vreme ugodno, pomladanska sadjerejska dela skoraj pričela, opomnim naj domače sadjerejce po deželi le nekaterih reči. Marljivi in naprednji kmetovalec uže pozimski čas vse potrebno za svoja pomladanska, poletna in jesenska dela preskrbljuje. On si zboljšuje in popravlja svoja kmetijska orodja: pluge, brane in motike, rovnice, krampe, vozove, gnojne koše, grablje, cepce itd. ter si vse pomanjkljivo iz nova ali sam prireja, ali si pa takih reči tudi pri drugih omisli tako, da ga nobeno kmetsko delo, naj bode uže na polji ali pa drugod, nikdar brez potrebnega orodja nepripravljenega ne zasači. Ravno tako moral bi si tudi vsak domači kmetovalec-sadjerejec uže ob zimskem času vse potrebno za pomladanska sadjerejska dejanska dela in opravila priskrbeti. Le-sem bi spadalo v prvi vrsti sledeče: zboljševanje vrtnega in sadjerejskega orodja, naprava pomanjkljivega takega orodja iz nova, nabiranje žlahnih sadnih cepičev in pravilno shranjevanje taistih, omišljevanje dobrega in kaljivega sadnega semena (pešek in štratificiranih koščic) za setev in saditev, preskrbitev potrebnih odrezkov za potaknjence kot podlago pritlikovcem in nizkim špalirjem; omisliti bi si moral tudi potrebni materijal (smolo, vosek in špirit) za cepilno mazilo, prevideti se z zadostnim številom trdnih in pripravnih kolov za opore in podpore na stalno mesto iz nova nasajenim sadnim drevescem; več potrebno je, da se previdi tudi z lesenimi ali pa plehnatimi tablicami za imena nanovopožlahnjencem, potrebnimi povezami in privezami (ličjem, trticami, srobotom in drugim za to pripravnim materijalom) itd.

Prireja naj dalje tudi pravilnih jam za pomladanski nasad sadnih drevesnih vrst na stalno mesto po načinu, kakor bilo je to lansko leto o svojem času pošteno in dobro uže v „Novicah“ povedano.

Ako si domači sadjerejec vse take in enake reči za pomladanska sadjerejska dela in opravila uže ob zimskem času polagoma in brez posebne zamude časa preskrbi in omisli, mu pomladanski čas, ko se še le prav za prav v drevesnici in na sadnem vrtu pravo življenje prične, to prijetno in prekoristno delo ne bode nobene posebne preglavice napravljalo, nego šlo mu bode vse redno, točno, vspešno in koristno izpod rok. „Čas je zlato!“ In kdor s tem vselej prav in modro gospodari, ni mu prenašati dolgočasnega zdehanja, a tudi brez posebne hibe in nesreče ne prevelikega pomanjkanja trpeti.

Letošnja zima je bila do sedaj za vse zgoraj navedene sadjerejske predpriprave izvesti — izredno mila in ugodna, toraj naj se v tem obziru še o pravem in skrajnem času nikdo več ne mudi in ne obotavlja.

Ako se zemlja za nove „sejalnice“ uže pred zimo zadosti globoko prekopala ni, naj se to brez odloga izvrši, ker je čas za setev pešek uže tako rekoč pred durmi.

Skušnja uči in potrjuje, da so oni cepiči žlahnega sadnega drevja najboljši za rabo, kateri so se meseca decembra, januarija ali pa vsaj zadnji čas v prvi polovici meseca februarija narezali. Narezovanje teh izvršuje naj se vselej ob lepem in suhem vremenu, nikdar pa ne ob deževji. Ob tem času narezani in pravilno shranjeni cepiči obdržé se prav dobro skoz celo leto, da, tudi celó do druge pomladi se jih more sveže in dobre ohraniti. Taki cepiči morejo se z najboljšim vspehom za pomladansko in tudi poznejše požlahnjevanje sadnega drevja rabiti. Kako se sadni cepiči varno in pravilno shranjujejo, povedale bile so „Novice“ tudi uže o svojem času.

Ker dostikrat marsikakemu marljivemu domačemu sadjerejcu pridobivanje podlag za hruševe pritlikavce in niže špalirje v prihišnem vrtu pravo preglavico in sitnost dela, hočem tukaj ob kratkem povedati, kako se temu prav lahko in po najkrajši poti v okom pride. Zgodi se to s pomočjo potaknjencev. Potaknjenci pa nič druzega niso, nego odrezki ali količki iz zadosti krepkih enoletnih poganjkov, kateri se razrežejo v 20 do 30 centimetrov dolge palčice; spod 20 cm. bili bi taki količki prekratki, a čez 30 cm. dolge napravljati bilo bi škod za les, ker bi se ga tako brez potrebe proč metalo ter bi se manje število količkov dobilo. Dandanašnji je pa uže tako, da se je treba v vsakem obziru tudi najmanjše potrate skrbno varovati.

(Dalje prihodnjič.)

Bolezen rakov.

(Dalje in konec.)

Prof. Harz, ki je kužne bolezni pri rakih vsestransko preiskaval, naglaša dalje, da je v vsakem posebnem slučaji treba preiskati, katere vrste je dotična kuga, ker še le po tem je mogoče misliti na pomoč.

Izrekoma ni treba uže zdaj si dalje glave beliti in vzrokov bolezni iskati drugod, ako se dokaže, da se v dotično vodo stekajo strupenine onih vrst, ki so bile omenjene pri št. 3. — Pri takih okolščinah je očividno, da rakom ni moč živeti v vodi, dokler se v njo stekajo strupi, in odpovedati se je ali rakoreji ali pa po primerni poti skrbeti, da se dotok strupenin odpravi stanovitno in temeljito.

Gledé slučajev prvič omenjene bolezni, povzročene po „Distoma cirrigerum“, dosedanje preiskave žalibog še niso dosegle vspeha, toda obširno strokovnjaško opazovanje one bolezni, izrekoma po naravoslovcih in zdravnikih francoskih, daje upanje, da ne bode predolgo čakati vspeha, povoljnega v prvi vrsti o posebni naravi in prikaznih pri oni bolezni, v drugi vrsti pa tudi o pomočkih zoper njo. — Pri nas brzčas one preiskave za sedaj nas škodujočo bolezen ne bodo imele večega dejanskega pomena kot onega, da se prepričamo, jeli bo tudi uže minula bolezen takoj zopet nevarna prihodnjemu zarodu rakov pri nas in izrekoma, po kolikem času po minuli kugi se bode mogla nova zalega rakov z dobrim vspehom devati v naše rakoreji sicer zeló ugodne vode.

Gledé druge vrste bolezni „Mykosis“ skušavate pa se vtemeljevati dve teoriji. Ena teh trdi, da se naleze bolezen samo po rakih, to je, po dotiki bolnih rakov z zdravimi. To mnenje si mora se ve da pomagati s sredstvi, katera se morajo uvrstiti vsaj med izredne.

Da gre rak za tekom vode in tako prenaša bolezen od spodnjega teka vode proti višemu, v tem ni čisto nič nenaravnega. Toda v teku vodá nahaja se redno toliko zaprek, da jih rak po naravnem potu nikakor ne more prekoračiti, to so: viši in niži jezovi, slapi itd., ako pa vendar-le najdemo, da kuga rakov prekorači take zapreke, tedaj moramo iskati vsakovrstnih pomočnikov, vider, podgan itd., kateri rakom živim ali mrtvim ali tudi le delom bolnih rakov pomagajo čez one zapreke.

Kakor znano, trdi učenjak Pasteur, da ribe prenašajo ono kugo od bolnih rakov na zdrave, in po tem bi se še lože shajalo z ravno omenjeno teorijo, ker je znano, da ribe, izrekoma postrvi, prav lahko preplavajo oziroma preskakavajo tudi više jezove in slapove, posebno ob času drstenja, ali ko jim preti smrt po druzih roparicah.

Nasproti pa je tudi znano, da prav velikih zaprek tudi rakova kuga ne prekorači, na pr. je znano, da so v Krki uže pred več časom poginili vsi raki do iztoka njenega na Krki; po podzemeljskem toku njenem od Krke do Račine pa do zdaj vsaj bolezen še ni prodrla in znano je, da se na Račini in še daljnem teku ravno iste vode nahaja prav mnogo zdravih rakov.

Drugi hočejo si razlagati naravo kuge po drugi poti, namreč s tem, da se bolezen prenaša po nesnagi, ki je v dnu voda, širijoča se polagoma od spodnjega teka voda navzgor, pri tem razlaganji sklicujejo se posebno na skušnjo, da se bolezen Mykosis ne razširi po viših stranskih potokih v čistejo vodo, v kateri se pogreša nesnage posredujoče ono kugo. — Pa tudi zoper to razlaganje dá se mnogo ugovarjati in treba bo še temeljitejših in velikostranskih skušenj.

Katere sorte grozdja naj se sadi preko hiš severnih krajev, in kako naj se jih goji.

Spisal R. Dolénc.

(Dalje.)

V četrtem letu na spomlad pravilno obrezane trte je treba tudi pravilno povezati, za kar pa ne zadostujejo več prosti koli, ampak napraviti se mora uže popolno naslonišče (Geländer) bodočega špalirja. Popolno naslonišče napravi se pa, bodi-si za visoki ali nizki špalir, v načinu čisto enako, tako-le: Trte se najprej nekoliko od zida nagne, ter provizorično le na posamezne kole tako poveže, da se jih med osnovo naslonišča ne poškoduje. Za osnovo naslonišča se vzame dovolj močne stebriče — najboljši so tako zvani murali, to so 10 centimetrov v kvadratu mereči remeljni — katere se za trte (bodi-si posamezne ali pa v dvojice sajene) postavi, ter z železnimi kljukami k steni pribije.

Ako ima špalir čisto na prostem stati, potem se stori, se ve da, boljše, če se koj hrastove stebriče vzame ter te zad za trte v zemljo postavi, ter dobro utrdi. Enake stebriče, kakor za trte, postaviti se mora tudi na vsaka dva metra desne in leve strani trt. Na tako umestjene in vtrjene stebriče se ali navadne drobne remeljne (late) počez nabije, ali se pa kar na mesto remeljnov dovolj močne pocinjene drate dobro napne. *)

Pocinjeni drat je, se vé da, vedno boljši memo remeljnov, kajti ne le da podaje on špalirju lepšo podobo, marveč trpi tudi veliko dlje časa. Zato se hočemo v nadaljevanji le drata držati. Najniži drat pritrdi in napne se 30 centimetrov od tal, ostale pa po 50 centimetrov druzega od druzega. Med tako napete in pritrjene dratove se pa koj še druge, sicer tudi pocinjene, toda slabotnejše drate napne. Pridjana podoba štev. 1. jasno kaže, kako je tako naslonišče izvedeno. Črke S, S', S'', S''', S'''' zaznamvajo stebriče, črke D, D', D'', D''' debelejše napete drate, črke d, d', d'', d''' pa drobnejše.

Na tako osnovano naslonišče se poveže trte, in to tako-le: Trti A podobe štev. 1. se poveže najviši napnenec, katerega črka N zaznamuje navpik k stebriču; levi napnenec N' se poveže na prvi debeli drat D na levo stran; desni N'' pa na isti prvi debeli drat na desno, in to kar le mogoče vodoravno. Trtam B podobe 1. poveže se pa dva najviša napnenca N N' preko stebriča navpik, ostala dva N'' N''' pa kolikor mogoče vodoravno, na prvi drat D, in sicer enega na levo, druzega na desno stran.

Tako povezani napnenci zadobé z ozirom na dovršitev bodočega špalirja posebna imena, zovemo jih voditeljice, in sicer se menimo o navpičnih voditeljicah (N pod. 1. A, N, N' pod. 1. B.) in vodoravnih (N' N'' pod. 1. A, N'' N''' pod. B.).

Da, vodoravne voditeljice zadobé z ozirom na bodoči dovršeni špalir, še tretje posebno imé, zovemo jih polične ali etažne voditeljice, kajti vsak debeli drat reprezentuje ali markira nam eno polico ali eno etažo bodočega dovršenega špalirja. Teh imen se hočemo držati. Kedar tako povezane trte zarenejo, pride zopet mandanje na vrsto, in to vrši se tako-le: Najviše tri pognanke navpične voditeljice N trte A se poveže, ne da bi se jih le količkaj skrajšalo, ravno tako, kakor se je napnence — oziroma zdaj navpično in etažne voditeljice — zgodaj in na spomlad povezalo. Najvišega p se namreč navpik po stebriču, sosednja dva najmočnejša p' p'' pa kolikor mogoče vodoravno, enega na desno, druga pa na levo stran, na drat druge etaže D' poveže. Vse niže iz navpične voditeljice rastoče pognanjke se za četrtim listom nad najvišim zarodom prikrajšajo, to je, odlomijo; brezzarodne se pa kar odstranijo.

Pognanke vodoravnih voditeljic skrajša in poveže se pa tako-le: Najmočnejša pognanka na koncéh voditeljice p''' p''' se pustí neprikrajšana, in poveže se jih pozorno ter bolj ko le mogoče vodoravno po dratu na desno in levo stran naprej; vse ostale pognanke se pa pusti do drobnejšega drata prirasti, na kar se jih na-nj priveže; in kedar dosežejo drugo etažo D', se jih pa kake tri prste pod njo kar odlomi, to je, prikrajša.

Isto tako postopa se s pognankami špalirja pod. 1. B. samo s tem razločkom, da se pusti vsaki trti le po tri, in ne po pet neskrajšanih pognankov. Kje in kako da se neskrajšane pognanke pusti, ter kako da se jih poveže, kaže podoba sama dovolj jasno. Pognanke zaznamovajo črke p^1, p^2, p^3, p^4, p^5, p^6.

V sledečem, to je, petem letu, se trte zopet zgodaj na spomlad obrežejo, in sicer tako-le: Najvišo mladiko p pod. 1. a) se skrajša tikoma pod dratom D'' podobe štev. 2. A in s tem spremení se jo toraj v navpični napnenec ali navpično voditeljico N; isto tako se skrajša desno in levo stransko mladiko, p' in p'' pod. 1. a) in napravi se iz njih desno etažno voditeljico N^2 in levo etažno N' pod. štev. 2. a). Vse tri voditeljice se k naslonišču priveže. Na prvi etaži D pod. 2. a) obrezuje se pa uže drugače, kajti na tej se mora prvič še za daljno izgojo prave oblike špalirja skrbeti, toraj tako rekoč izgojno rezati; pričeti se

*) Tak pocinjeni drat se kupi pri „Administration der Weinlaube in Klosterneuburg bei Wien“. Pis.

mora pa na njej drugič tudi uže z vsakoletno režnjo ali z režnjo za stalno rodovitost špalirja.

(Dalje prihodnjič.)

Životopisne črtice.

Knez-nadškof goriški

dr. Andrej Golmajer.

(Dalje.)

S tem, da je bil povišan, spremenil je dr. Golmajer samo bivališče; v drugih ozirih je ostal, kar je bil: delaven, za službo goreč, samotarec. Vstajal je zgodaj, posvetil vsak dan prve ure molitvi in sveti maši; potem hodil redno dan za dnevom v ministerstvo za bogočastje in nauk, kjer je ostal od 9. do 3. ure popoldne. Občeval je malo in opravljal malo vizit, če izvzamemo kardinala kneza Altieri-a, nuncija pri cesarskem dvoru, in knezonadškofa dunajskega Vinc. Milde-a. K Milde-u je zahajal zlasti o dolgih zimskih večerih. Nuncij in nadškof sta ga imela prav rada. — Dunajski prevrat 1848. leta je našel Golmajerja na njegovem mestu; bil je eden tistih — in ni jih bilo veliko — ki so ostali trdni v svojih službah izpolnovaje svoje dolžnosti; mladi obrazi vseučiliščnih študentov, ki so bili nekaj časa dunajski vladavci, niso ga strašili. Ko so se bile homatije vlegle in poravnale in se je bila vpeljala v Avstriji ustava, ostal je dr. Golmajer na svojem mestu v prejšnjem oddelku z naslovom „ministerskega svetovalca"; minister pa je bil grof Thun.

V priznanje umnega in trdnega njegovega obnašanja podelilo mu je Nj. veličanstvo čast infuliranega opata sv. Petra Peturskega na Ogerskem.

Ko je bil dr. Zenner, kanonik prvostolne cerkve sv. Štefana in referent za bogoslovske reči, postal pomočni škof nadškofa dunajskega, pomnožila so se Golmajerju opravila, ker je moral prevzeti tudi Zennerjev referat, katerega je obdržal do imenovanja za knezonadškofa goriškega dne 18. novembra 1854. Potrjen v Rimu 23. marcija 1855. l., zapustil je Dunaj konec maja in šel najprej v domače mesto Ljubljano. V stolni cerkvi v Ljubljani ga je knezoškof Anton Alojzij Wolf posvetil za škofa (3. junija 1855). Asistovala sta škof poreško-puljski, mons. Anton Peteani, in tržaški, mons. Jernej Legat, vsi trije drazega in blazega spomina. Drugi dan mu je knezoškof Wolf podal nadškofovski „pallium" v cerkvi čč. mm. Uršulinaric, v kateri je novi nadškof 33 let prej novo mašo pel, česar so se pobožne nune večkrat spominjale. — Radodarni knezoškof ljubljanski je na tisoč načinov sijajno obhajal tiste slavne dni. Častil je odlično svojega rojaka; skoz več dni je njemu na čast vabil k obedu mnogo mestnih in zunajmestnih duhovnikov in drugih gospodov, sosebno pa prijatelje, vrstnike, sošolce in nekdanje učence novega prelata. To, da je bil nadškof Golmajer čez toliko let spet enkrat prišel v Ljubljano, vzbudilo je med pobožnimi ondašnjimi prebivalci in med duhovščino občno navdušenost.

Tisti čas se je pričelo za cerkev v Avstriji novo življenje, ker je bil sklenjen konkordat z apostoljskim Sedežem. Konkordat je po eni strani pomnožil škofom opravila, po drugi pa zlajšal jim težavne dolžnosti njihove apostoljske službe. Ta okolnost je močno vplivala na pastirsko delovanje novega nadškofa-metropolita in ponudila mu priložnost, marsikaj bolje narediti, ko kdo drugi, ker je bil veščak v cerkveno-pravnih in civilnih zadevah — in rebus mixtis. To sem omenil, ker nočem pretirati Golmajerjevih zaslug, ki so pa vendar velike gledé na to, da je poznal duhá časa in znal izkoristiti ugodne okoliščine in razmere. In to je, kar znači moža.

Prišedši v škofijo, ki se je po smrti pobožnega nadškofa grofa Edlinga *) vladala po jozefinsko — v strogem zmislu te besede — (in to je bil sad tistih časov) znal je delati tako, da se je duhovništvo oddahnilo in da so se ljudstvu verske razmere zboljšale. In to je bil tudi sad nove dobe — dobe blagoslova in slave za Cerkev in cesarski prestol.

Iz Ljubljane in Trsta se je pripeljal novi nadškof v Gorico 18. junija 1855. l., in naslednjo nedeljo, 24. junija obhajal slovesni vhod v svojo prvostolnico. Prvi njegov pastirski list, v slovenskem in italijanskem jeziku, je izgledno priprost, kaže pa vendar v marsičem, kako dobro je novi pastir poznal reči in ljudi. „Ne pričakujmo — piše viši pastir — kaj posebnega ne; česar želim, je, da bi se srečali v vzajemnem zaupanji, tudi če jaz ne bom tako srečen, da bi zaslužil vašo ljubezen." To lepo misel, v kateri se izrazuje nadškofova ponižnost, razumeli so dobro nekateri, ki so bili znabiti vzrok, da je našla svoje mesto v pastirskem listu. Njim nasproti je bil pohlevni knezo-nadškof vselej dostojno prizanesljiv, kakor se spodobi tistim, na katerih strani je pravica, in kateri vedó, da imajo oblast in moč, pa jo rabijo le na korist svojim tekmecem.

Če kdo v svoji hiši ne zna gospodariti, kako mu bode skrb za cerkev božjo? — pravi apostelj. Nadškof si je prizadeval, da se je popravilo staro škofijsko poslopje s prijetno domačo kapelo. Tudi je bilo prizidanih nekaj novih prostorov. Popravljala se je pa škofija večkrat, in ker je razen pomočkov iz verskega zaloga nadškof tudi od svojega dokaj potrosil, postalo je poslopje prav dostojno — veličastno in priprosto ob enem, kakor lahko vsak potrdi, kdor ga vidi. V tej hiši — je rekel kardinal-patrijarh beneški, mons. Trevisanato, kateri je goriškega nadškofa večkrat obiskoval — ni nič posvetnega kinča, ampak kaže elegantno in dostojno priprostost. In okó beneškega prelata — vajeno umetnih izdelkov, ni se motilo. Domača kapela, v kateri je nadškof z domačimi kaplani, tajniki in gosti vsak dan maševal, in ki je bila ljudem zmiraj odprta, bila je lepo opravljena in imela vso potrebno obleko in druge potrebščine. To kapelo je bil našel nadškof Golmajer golo in prazno, zapustil pa nasledniku previdено z vsem.

Razširil in prezidal je škofijsko pisarno; omislil jej tiskarno in litografijo; vpokojil s penzijo 2 svetna kancelijska pisarja in nadomestil ju z duhovniki, kateri so z raznimi kurijskimi naslovi bili vsi tudi dvorni njegovi kaplani.

(Dalje prih.)

*) Drugi nadškof goriški grof Edling, moral je zato, ker je ljubil vero in pravico, odpovedati se škofijstvu. Živel in umrl je v Lodih v Lombardiji.

Politične stvari.

Razprava o nemškem državnem jeziku v državnem zboru.

Levica državnega zbora spravila je na dnevni red predlog grofa Wurmbranda, da naj se vlada naprosi, predložiti državnemu zboru načrt postave o izvrševanji člena XIX. državnih temeljnih postav, pa tako, da se spozna nemščina za državni jezik.

Razprava o tem predmetu pričela se je prejpretekli četrtek, se je nadaljevala v petek, soboto, pondeljek in končala se je pretekli teden.

Govornikov bilo je oglašenih za to razpravo blizo 40, govorilo pa jih je razun poročevalcev od vsake strani 7. Predlog odsekov glasí se na prehod k dnevnemu redu, manjina odborova pa predlaga sprejeti Wurmbrandov predlog.

Do pondeljka večer govorili so za predlog večine odborove: grof Hohenwart, Groholski, dr. Rieger, grof Henrik Clam, dr. Ed. Gregr in Hausner, glavni govornik pa je izbran knez Czartoriski, zadnjo besedo za predlog večine pa ima poročevalec dr. Madejski.

Proti predlogu večine in za predlog manjine odborove govorili so: ne obširno poročevalec dr. Sturm, potem dr. Tomaščuk, Lienbacher, Beer, grof Wurmbrand, dr. Rechbauer, dr. Maag, kot glavni govornik dr. Plener, in konečno ima govoriti še enkrat poročevalec dr. Sturm.

Med razpravo predlagal je iz desnice Groholski, naj predlogu večine odborove za prehod k dnevnemu redu dodata dva razloga, katerih prvi navaja, da državnemu zboru po ustanovnih temeljnih postavah ne pristaja pravica sklepati splošne izvršilne postave k členu XIX., in drugič, da veljavi nemščine kot potrebnemu sredstvu nasprotnega občenja med narodi avstrijskimi, v kolikor je to za enoto države potrebno, vsled prostovoljnega priznanja narodov ne ugovarja nihče.

Tega predloga hoče se držati desnica zborova.

Grof Coronini predlagal je nasvet zeló podoben predlogu manjšine odborove samo, da ni nemščina kot državni jezik naglašana tako ojstro.

Schönerer pa je še poojstril predlog levičarjev, samo da je izvzeti predlagal dežele gališko, bukovinsko in dalmatinsko. — Dva druga predloga nista našla zadostne podpore.

Ako si ogledamo vrsto govornikov od obeh strani, priznati je, da je bilo vse najbolj radovedno na to, kaj in kako bo govoril sedaj od desnice odpadli Lienbacher.

Sodba o njegovem govoru je na kratko ta, da Lienbacher s svojim motanjem in omahovanjem z naglašanjem centralističnih načel ni škodoval desnici prav nič, pa še manj zadovolil je levico in pri končanem govoru ganil se ni prav nihče — vsedel se je po domače govoriti — med dva stola. V govoru njegovem ni bilo ne doslednosti, ne izgovornosti, temveč nakopičena dolga vrsta nasprotnih si trditev s pridjanimi, prav neprimernimi in celó za tako starega parlamentarca nedostojnimi šalami. Bil je prav lastni pogrebni govor nekdaj po pravici slovečega govornika.

Ako si pregledamo druge sovrstnike Lienbacherjeve, smo pa za one, ki so kedaj se brigali za govornike te vrste, pri kraji še hitreje.

Bukovinski vseučiliščni profesor in véliki Nemec Tomaščuk (to priča uže ime) govoril je sicer spretno, toda, kdor je vajen njegovih sofizmov, in kdor ga je poslušal prej vsaj enkrat brez vpliva, akoravno profesor, skrbi zato, da uvrsti med govor tako soljenih stavkov, da mu pristaši njegovi in zato naprošena galerija mora ploskati. Tomaščuk ima zmožnost, razburjati duhove, množiti razdraženost, toda razuma za pravičnost in enakopravnost nima ne on in nihče onih, ki se sami imenujejo liberalce. Vrh tega ima Tomaščuk tako hripav, cvileč glas, da se človeku studi poslušati ga.

Dvorni svetovalec dr. Beer, oče postave za ljudske šole, mož močne, srednje-velike postave, sive brade in sivih dolgih las, ki mu segajo čez zavratnik na pleča, postavi se mogočno, deklamira dobro, dokazuje rad po eni strani iz zgodovine, pa se še rajši zgublja v žugajoče prerokovanje. Njemu je največi ideal cesar Jožef in Marija Terezija; to je njegova zgodovinska Avstrija, katero bi zopet rad videl, tako, da bi v nemščini potonile vse druge avstrijske narodnosti. Govoril je tudi blizo ure, napadal posebno grofa Hohenwarta in posebno zato so mu pristaši nekolikokrat ploskali živahno.

Grof Wurmbrand, mlad, sklonjen, slaboten mož, skoraj samih kosti, popolnem orientaličnega obraza, govoril je poldrugo uro, kazal se je po eni strani grozovito liberalnega, kakor hitro pa bi bilo na tej podlagi priznati pravic tudi nenemškim narodom, izkopal je toliko sofizmov, obračal in vrtil besede, da se je konečno pokazala sama nemščina v veliki gloriji. — Govor bil je sicer zmeren, toda dokazovanje puhlo in v vednem protislovji z liberalnimi načeli, katera ta grof izrekoma konservativnim plemenitašem nasproti naglaša z velikim ponosom.

Blizo tako vrtil se je zabuhli govor dr. Rechbauerja, čegar glas je zarad napake v vratu debelo brenčeč in slabo razumljiv, akoravno se mu ne more odrekati velika zmožnost in govorniška duhovitost.

Dunajski advokat in zopet štajarski poslanec dr. Maag, sivkast mož srednje velikosti, tihega glasu, prizadeval si je, kaj novega povedati, odgovarjati spretnemu svojemu predgovorniku dr. Gregrju, pa vse prizadevanje bilo je zastonj, vtis govora Gregrjevega bil je prevelikansk in komaj ga je poslušalo 30—40 poslancev, zato je pa tudi govoril ne mnogo nad pol ure.

Glavni govornik Plener konečno tu je govoril spretno, živo, jezno, prav tako, kakor mora govoriti človek, ki namerava zanetiti strasti velike množice, govor, prav nalašč za nemške leviške časnike, ki bi bili sicer tako pisani — zaplenjeni. To je bil očividen namen govornikov in ta namen, podhujskati in podnetiti strast naših narodov, bo tudi dosegel. Napadal je vse, kakor škorpijon, in videti je bilo, da se vje samega sebe samo iz jeze, ker še zmiraj ni minister.

Izmed govornikov desnice priobčile bodo „Novice“ nekaj bolj zanimivih govorov, in danes pričnejo uže z govorom, državniškim govorom grofa Hohenwarta. — Groholski ni govornik, pa kar je bil govoril pri tej priliki, celó ni bilo posebno srečno sestavljeno.

Dr. Rieger govoril je zmerno, jedrnato in temeljito, ravno tako bil je govor grofa H. Clam-a posebno v drugi polovici jako izvrsten, ves pa dobro premišljen in modro sestavljen.

Brez ugovora pa je bil najsrečnejše sostavljen, najlepše in najspretnejše govorjen v tej razpravi govor novinca Mladočeha dr. Ed. Gregrja. — Mladočeha se sicer v vsem govoru ni pokazal z drugim, kakor da je trdil sploh svoja liberalna načela, pa udrihal je izvrstno, spretno in vspešno ravno z orožjem liberalcev po nasprotnikih, da je bila zmaga njegova popolna, čestitali so mu enako njegovi prijatelji, kakor rojaki nasprotniki, enako konservativci kakor liberalci, izrekoma knez Al. Lichtenstein, Clam, Rieger, Hohenwart, grof Wurmbrand itd.

Spretno in ojstro kakor zmiraj, govoril je tudi Hausner, pa tako na vse strani popolnega in mogočnega govora, kakor je bil dr. Gregrjev, ni spravil skupaj nihče več.

Pri nadaljevanji razprave v zadnji seji govoril je od levice poročevalec manjšine dr. Sturm več kot tri ure v obče bolj zmerno, kakor je sicer navajen govoriti.

Glavni govornik, desnice knez Čartoriski, govoril je rečno in zmerno blizo tri četrt ure, ravno po tem sledil mu je poročevalec odsekove večine dr. Madejski.

Izid glasovanja, po katerem so padli vsi predlogi, naznanili smo uže v zadnji številki „Novic“.

Govor poslanca grofa Hohenwarta

o razpravi o nemškem državnem jeziku.

Natanko po teh načelih bilo je v preteklem zasedanji o predlogu Bulatovem, o katerem se je razpravljalo v visoki zbornici, in na katerega se sklicuje poročilo manjina, državne postave pač potreba, toda ne zato, ker ta predlog zahteva izvršitev člana XIX. v tem smislu, da zadobi hrvatsko-srbski jezik tisto veljavo, kakor jo ima laški, marveč le zato, ker je bilo k temu potreba prenaredbe veljavne postave, namreč dalmatinskega sodnijskega reda. (Tako je! na desni.) Nikakor ne morem razumeti, kako hoče spoštovani gospod poročevalec manjšine iz tiste obravnave Bulatovega predloga izpeljevati, da visoka vlada sama nad seboj dvomi, če li ima pravico jezikovno vprašanje po drugih deželah in v drugih slučajih po naredbenem potu vravnati ali ne, ker je ravno on kot govornik o Bulatovem predlogu odločno in jako resnično povdarjal bistveno razno postavodajnost, katera se v Dalmaciji nasproti drugim deželam nahaja in ravno ta različnost zahteva, da se mora stvar v Dalmaciji na drug način obravnavati, kakor po drugih deželah in da bi se ondi predložil načrt postave, ki se ve da spada v področje državnega zbora, ker je pravosodna postavodajnost vsled ustave stvar državnega zbora. (Prav dobro! na desnici.) Meni se toraj dozdeva, da je ravno obravnava tega predloga očividen dokaz, da ima visoka vlada delokrog svojega področja vedno pred očmi ter se na naredbeno pot le tedaj in le tako daleč poda, kolikor ji to obstoječe postave dopuščajo.

Gospoda moja, da člen XIX. temeljnih postav ne potrebuje splošnega izvrševalnega zakona, niso le moji nazori, temveč so tako mislila vsa raznobarvena ministerstva, kolikor si jih od leta 1867. sledilo. Potrjuje pa te nazore tudi dejanska služba vseh opravilnih in sodnijskih oblastnij v Avstriji, kakor tudi opravilni sodni dvor in državni sodni dvor sama. Vse te oblastnije rabile so člen XIX. pri mnogovrstnih določilih in razsodbah in nikomur izmed vseh ni nikdar na misel prišlo, da bi bil svoje poslovanje od kakega izvrševalnega zakona odvisno smatral. (Prav dobro! na desni.)

In državni zbor sam, kakor tudi vsi deželni zbori, bili so do danes vsi takošnih nazorov. Državni zbor l. 1867. pa in tedašnji ustavni odbor sta pa določilo takošnega splošnega izvrševalnega zakona, kakor se danes zahteva, naravnost odbila smatrajoč ga nepriličnim, če ne naravnost nemogočim! (Čujte, čujte! na desni.) Gospoda moja, predlog manjšine moram v tem obziru nekoliko dopolniti. Ustavni odbor leta 1867. opomnil je v svojem delu, katero je poslaniški zbornici predložil, naslednje (bere):

„V članu XIX. izreklo se je načelo ravnopravnosti narodov in deželnih jezikov v šoli, uradu in javnem življenji, da bi se bile pa določbe postavile gledé izvrševanja te postave, se ni dovolilo.“

Gospod poročevalec manjšine navaja to točko iz poročila ustavnega odbora v svojem poročilu od besede do besede ter še opomni, da je ustavni odbor s temi besedami odrek izvrševalnega zakona vtemeljil.

Kar se pa tega poslednjega nazora tiče, je odločno napačen, kajti ravno prebrani odstavek nima čisto nobenega vtemeljevanja in ni nič druzega nego naznanilo dogodjaja. Ustavni odbor je pa temu naznanilu pridjal utemeljitev, katero nam je gospod poročevalec manjšine zamolčal (čujte! na desni), in jaz si usojam je tukaj omeniti. Ta utemeljitev pravi, da ustavni odbor izvrševalnega zakona ni dovolil, „ker izvrševalni zakoni in naredbe“ — gospoda, prosim, da pazite dobro, da ustavni odbor tukaj ne govori o enem izvrševalnem zakonu, temveč se množine posluži — „spadajo deloma v postavodajalno področje državnega zastopništva in deželnih zborov, deloma pa tudi k administrativnim (opravilnim) pravicam vlade, ter se iz posamičnih kraljevin in dežel gledé jezikovnega vprašanja jako razne želje in zahtevanja glasé.“ (Čujte! na desni.) In gališki državni poslanec, iz čegar govora poročilo manjšine tudi eno točko navaja, je v ravno tistem govoru dalje rekel: (bere):

„Ko sem v odboru predlagal, naj bi se ta postava izvršila, se mi je odbilo in reklo: To deloma ni postavodajalna, temveč administrativna reč in deloma ne reč državnega zbora, temveč deželnih zborov.“ (Čujte! na desni.)

Gospoda moja, pokazal sem vam obravnavo leta 1867. in jo po stenografičnem zapisniku popolnil, iz katere jasno sledi, da je ustavni odbor vprašanje, ali se ima članu XIX. splošna izvrševalna postava določiti ali ne, premotreval in pretresal, in da jo je zavrgel deloma spoznavši, da taka izvrševalna postava meje njegovega področja presega, deloma pa tudi, kakor sem uže omenil, iz tega vzroka, ker se mu je zdela neprilična, če ne celó nemogoča.

(Dalje prihodnjič.)

Naši dopisi.

Z Dunaja 5. febr. — Pretekli petek bil je tedaj v državnem zboru srečno pokopan predlog Herbstov zarad ministerske jezikovne naredbe za Česko z večino 14 glasov in s tem končan je bil za zdaj jezikovni boj. V četrtek bili ste dve seji, katerih druga, večerna, trajala je do 11. ure zvečer. Izvrstno govoril je minister Pražak in upam, da „Novice“ priobčijo njegov govor.

Danes bila je v državnem zboru uže pri prvem branji vladinih naredeb zarad izjemnega stanja obširna razprava. Prvi govoril je dr. Kopp še precéj rečno kazaje na posledice onih naredeb, vendar pa pridržaje sebi in vsi združeni levici prostost za slučaj, da bi vlada naznanila dejanja, katera so dala povod onim njenim naredbam.

Konečno predlagal je dr. Kopp, da naj za razpravo teh naredeb voli odsek 24 udov izmed vse zbornice, naj se ta volitev izvrši takoj v današnji seji in konečno, da se stavi odseku za poročanje obrok osmih dni.

Drugi govoril je grof Hohenwart podpiraje prva dva predloga dr. Koppa, vendar pa obračajoč se proti tretjemu, ker je zadeva gotovo sila važna, treba tedaj prav temeljitega preiskavanja in natančnega prevdarka, kaj se sklene, konečno pa tudi zato, ker očividno vsa zbornica pripozna nujnost te zadeve in se ni bati, da bi odsek ne hotel izvršiti danega mu naloga, tedaj ni nikakor vzroka, izrekati mu po stavljenem obroku nezaupnice po vsem neopravičene.

Konečno govoril je po svoji navadi prazno in surovo Schönerer trdeč, da je izrek ministra Taaffeja, da hoče obračati te naredbe samo zoper socijalizem „Schwindel“ (za kar ga je predsednik takoj pozval k redu), nadalje je pripovedoval, kaj je njegova prva avtoriteta, to je on sam, govoril pred letom in pred dvemi leti, in konečno priporočal je kot edino sredstvo, da se pri nas zopet vpelje red, ako ministerstvo razpusti državni zbor in samo odstopi itd.

Pri glasovanji sprejeta sta bila prva dva predloga Koppova, tretji pa je bil odbit z večino desnice.

— Po dolgem iskanji našlo se je vendar konečno k morilcu policaja Blöcha tudi imé, piše se Stell-

macher, bil je saksonski vojak, korporal, izučen čevljar, pobegnil pa je od vojaštva v Švico, kjer je, kakor se zdaj vidi, študiral visoko šolo anarhistov in je tukaj zdaj dejansko pokazal, kaj zna on in kaj znajo tudi njegovi pajdaši.

— Ravno zdaj (ura je 2), ko to pišem, začenja se pogreb tudi v Ljubljani znane gledališčine igralke Gallmajer — razuzdano divja v mladosti — bila je mnogo dostojneja pa izvrstna igralka zadnja leta. Umrla je v nedeljo za rakom stara 45 let. Meseca grudna igrala je še v Gradcu.

Iz Ljubljane. (*Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske*) zboroval je pret. nedeljo pod predsedstvom g. barona Wurzbacha, navzoči bili so še gg. podpredsednik Sevnik, tajnik Pirc in odborniki: Brus, Detelja, Jerič, Kastelic, Murnik, Neweklovski, dr. Poklukar, Souvan, Wičel, dr. pl. Wurzbach.

Obravnavale so se sledeče zadeve:

Učencu podkovske šole Pečavarju s Starega Loga privoli se podpora 50 gold., prihranjeno svoto iz preteklega leta, katero je darovala ljubljanska hranilnica.

Dunajska banka „Die allgemeine Depositen-Bank“ naznanja, da ji je izročena vsled ministerskega razpisa od 12. decembra pret. leta blagajnica dunajskega živinskega in mesnega trga, razlaga posel one blagajnice, pravi, da naznani še tarifo svojo in prosi, da se v krogih živinorejcev priporoči. — To priporočilo priobči se na kratko v „Novicah“.

Poročilo popotnega učitelja oziroma okrajnih šolskih svetov izroči se odseku v poročanje.

Vsled došlega vabila sklene se, vdeležiti se splošnega shoda gozdarjev, ki bode dne 13. marca t. l. na Dunaji in kateri ima razpravljati za našo deželo važno vprašanje o vredjenji gorskih potokov, in naprosi se ud glavnega odbora, državni poslanec dr. J. Poklukar, da se v imenu družbe vdeleži omenjenega zborovanja.

Dalje sklene se naročiti za družbo še nekaj novih gospodarskih listov in eno knjigo o trtni uši.

Prošnja gosp. dr. Ipavica, da bi se mu poslalo 10.000 vrbovih sadik, odstopi se c. kr. deželni vladi, da ali dovoli one sadike iz državne drevesnice ali pa sicer posreduje za pletenje korb prípravnih vrbovih sadik.

Občini Jablanica privoli se za tamošnjo kmetijsko knjigarnico zastonj po en iztis knjig, katere je založila kmetijska družba in jih še ima.

Konečno sklene se poprava pri družbenem vrtu potrebna, in se sprejmejo za družbenike po pravilih za to oglašeni.

— (*Občni zbor družbe kmetijske kranjske dne 30. januarija t. l.*) Zborovanje pričelo se je kmalu po 9. uri, ker je bilo došlo mnogo družbenikov.

Predsedoval je občnemu zboru družbeni predsednik baron Karol Wurzbach, ki je s kratkim nagovorom pozdravil došle družbenike, potem se je spominjal odličnega uda družbe, umrlega škofa dr. Pogačarja.

Na dalje posnel je gosp. predsednik dogodbe zadnjega občnega zbora, po katerih ni bila veljavna volitev tajnikova in se tudi ni dovršila volitev dveh odbornikov, kateri se imajo zato voliti v današnji seji, in to tako, da bode eden gosp. odbornikov bral imena gosp. družbenikov, kateri tako poklicani pristopijo k mizi in oddajo volilni list za tajnika in za odbornika, drug odbornik pa piše imena volilcev.

Ko se je po tem načinu v navzočnosti gosp. vladinega zastopnika, svetovalca A. pl. Wurzbacha in g. deželnega glavarja grofa Thurna vršila volitev, pokazal je skrutinij, da je bilo oddanih 101 glas, in za odbornika bila sta izvoljena gg. Fr. Ks. Souvan st. in dr. Poklukar s 75 in 72 glasovi, za tajnika pa gosp. Gustav Pirc s 66 glasovi.

Gosp. predsednik vpraša navzočega gosp. dr. Poklukarja, ako sprejme volitev. — Dr. Poklukar zahvali se za skazano mu zaupanje, izreče, da sprejme volitev in obljubi, da bode v kmetijski družbi pa tudi pri vseh druzih prilikah po svoji moči rad pospeševal kmetijstvo naše dežele.

Enako oglasi se novoizvoljeni tajnik g. Pirc rekši, da sprejme za-nj zeló častno volitev, da hoče posvetiti temu poslu vse svoje moči, čeravno vé, da nikdar ne bo mogel doseči svojega slavnega prednika, nepozabljivega dr. Bleiweisa.

Odbornik gosp. Robič poroča o predlogih za priznanje društvenih častnih diplom in predlaga v imenu glavnega odbora, da se take diplome priznajo:

Na predlog kmetijske podružnice v Ilirski Bistrici: Ivan Renko, posestnik na Premu; Josip Dekleva, posestnik na Premu; Franc Tomažič, posestnik na Janeževem Brdu; Anton Žgur, župnik na Premu; Josip Matko, posestnik v Bitinjah; Josip Mihačič ml., posestnik v Čeli, za posebno skrbno sadjerejo; Anton Špilar, posestnik v Turnu; Ivan Baša, posestnik v Bitinjah; Andrej Frank na Premu; Pavel Renko v Nadanjem Selu, za vzgledno kmetovanje; na predlog podružnice Bohinjska Bistrica: Andrej Stare, posestnik v Bitnjem, za umno napravo sušilnice za sadje, in Anton Odar, posestnik v Starih Fužinah, za umno sirarstvo in previdno vodstvo sirarskega društva; na predlog podružnice Vipava: Franc Kavčič iz Št. Vida, za vzgledno gnojišče; Matija Erjavec, dekan v Vipavi, za umno čebelarstvo; Josip Poljšak, posestnik na Slapu, in Filip Vetovec, posestnik v Št. Vidu za skrbno posnemanje slapške šole v vino- in sadjereji; od podružnice Kranjska Gora: Franc Medic, nadučitelj na Jesenicah, za povzdigo sadjereje in pokončavanje škodljivih mrčesov; na predlog podružnice Planina (Cerknica): Franc Premrl, posestnik, in Karol Dermelj, nadučitelj v Cerknici, za hvalevredne zasluge v kmetijstvu in sadjereji; na predlog podružnice Metlika: Anton Aleš, dekan v Semiči, za nasajenje posebno žlahtnih trt; Franc Šetina, učitelj v Črnomlji, za posebno marljivo sadjerejo in za praktičen pouk v požlahtnenji sadnih dreves; Ivan Šušteršič v Semiči za vzgledno obdelovanje svojih njiv in vinogradov po najnovejšem načinu in za povzdigo in pospeševanje živinoreje; Jurij Bajuk v Bozakovem za umno trtorejo in kletarstvo; od podružnice Kranjska Gora: Blaž Artelj, župnik na Jesenicah, za skrbno pospeševanje kmetijstva in umno živinorejo; na predlog podružnice Bistrica in g. Matija Ranta: Alojzij Domicelj, posestnik in c. kr. poštar Zagorji, za umno kmetovanje, živino- in sadjerejo in ker je on prvi na Pivki vinorejo z dobrim vspehom začel; Josip Potepan, posestnik in župan v Jablanicah, za posebno skrbno in vzgledno sadjerejo in čebelarstvo; župnik Josip Preša za izvrstno čebelarstvo in umno kmetovalstvo.

Vsi ti predlogi sprejmejo se po kratkem ugovoru g. Dežmana soglasno.

— (*„Narodni dom“ v Ljubljani.*) V nedeljo 10. dne t. m. ob 11. uri dopoludne je v čitalnični dvorani shod tukajšnjih rodoljubov, kjer se bodo posvetovali gledé „Narodnega doma“. Vsak zaveden narodnjak, ki se zanima za to podjetje, povabljen je k temu shodu. Pokažimo svojo samosvest ter navdušenje za našo sveto reč, pri čemer naj nam bodo v izgled zavedni Čehi, ki se dan na dan od vseh strani v posebnih vlakih vozijo v narodno gledališče v Prago!

(*Pogreb mil. knezoškofa dr. J. Z. Pogačarja*) bil je v pondeljek 28. m. m. jako sijajen. Prišli so k njemu trije škofje: nadškof goriški in škofa tržaški in mariborski, potem velika množica duhovnikov, največ iz Kranjskega, pa tudi iz Trsta, Gorice in Štajarskega. Koliko pa je bilo ljudstva! Vse se je trlo po ulicah, ko se je vzdignil sprevod po mestu; vdeležila se ga je tudi vsa najviša gospóda z gospodom deželnim predsednikom vred. Govor za ranjcem imel je v stolni cerkvi mariborski knezoškof Stepischnegg v nemškem jeziku, potem so položili maziljeno truplo rajncega pod kapelico, kjer počivajo ostanki knezoškofa Wolfa. Pokopal ga je nadškof goriški. Pogrebna slovesnost je bila končana še le o poldne.

— (*Računski sklep posojilnice v Mariboru za leto 1883*) kaže, da ima posojilnica razposojenih 109.940 gld., čistega dobička pa 2356 gold. — Posojilnica ima svoj redni občni zbor dne 10. februarija t. l. popoldne ob 2. uri v posojilnični pisarni v Mariboru.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Pretekli ponedeljek bil je prvi letošnji dvorni ples, h kateremu sta prišla cesar in cesarica z nadvojvodi razun cesarjeviča in njegove soproge nadvojvodice Štefanije, nadalje ministri, diplomatični zastopniki vnanjih držav, generali, državni poslanci itd. Vabljenih bilo je 900 oseb. Cesar in cesarica prišla sta ob 9. uri in sta ostala pri plesu nad dve uri. — Sicer pa je državni zbor prestal v prvih dveh tednih svojega zborovanja jezikovne razprave, o kateri so si levičarji obetali toliko vspeha, s popolnim propadom levice, ker propadli so sijajno vsi dotični predlogi in tudi moralično propadla je levica pred svetom, razun, ako si šteje v vspeh govor Plenerjev, ki je bil primeren za barikade, ne pa za državni zbor, kateri je pa gotovo odprl še marsikomu oči, kateri ni Avstrijec samo po imenu.

— Izjemni stan, proglašen za okrožje dunajsko, dunajsko-novomeško in pa korneuburško obsega naredbe, s katerimi se omejijo določbe društvene postave, tiskovne postave in tajnost pisem, in so ustavljene porotne sodbe do konca tekočega leta, bil je na Dunaji sploh sprejet z zadostenjem, ker eno čutijo vsi miroljubni tukajšnji prebivalci, da tako dalje se ne sme pustiti spodkopavati javna varnost in društveno življenje po socijalističnih krogih, ki uže brezozirno delajo z vsemi sredstvi na splošen prevrat. Dotične razprave v državnem zboru popisuje obširneje naš današnji dunajski dopis.

Sicer vršile so se v včerajšnji seji državnega zbora dopolnilne volitvev devet odsekov in bil je voljen nov odsek za predlog o davku na izdelovanje žganja. — Prihodnja seja državnega zbora je v petek.

Hrvatska. — Pri volitvi v Ravenski, kjer je kandidiral ban grof Khuen, izvoljen je bil trgovec Fröhlich, kandidat zmerne opozicije s 177 glasovi proti 15. Ban umaknil je svojo kandidaturo, ko se je pokazalo, da ne prodere.

Ogerska. — Obravnave o državnem proračunu se nadaljujejo. Proti konservativni večini gosposke zbornice obrnjena prišla je na svitlo brošura, katera se pripisuje liberalnemu državnemu poslancu in katera je baje ojstra v prvi vrsti nasproti viši ogerski duhovščini. — Ni verjetno, da bi s takimi sredstvi, ki gotovo ne ostanejo brez odgovora, ministerski predsednik razdvojil nasprotnike svoje, akoravno je znano, da do novejega časa ravno viša duhovščina ogerska ni bila zanesljiva zaveznica druzih konservativnih elementov.

Srbska. — Prvotne volitve za skupščino izvršile so se, kakor trdijo tamošnja poročila, za sedanjo vlado povoljno tako, da si pričakuje v prihodnji skupščini odločne in zanesljive večine. — Ta izid volitev razumljiv je po zadnjih dogodbah na Srbskem, po katerih je bila večina radikalnih poslancev ali obsojenih ali pa so pobegnili. Pa tudi med volitvami skrbela je vlada strogo za to, da se uradniki in učitelji niso vladi nasprotno vtikali v volitve.

Francoska. — Sedanja francoska vlada z ministerskim predsednikom Ferry-em na čelu ima zarad delavske krize v Parizu hud boj v zbornici poslancev in prišlo je v tej zadevi do tako poojstrenega nasprotstva, da se uže več dni govori, da ministerstvo Ferryevo odstopi. Pa tudi vprašanje tonkinsko daje Francozom še zmiraj veliko opraviti. Govori se, da se bode vnovič zahtevalo kredita za vojskovanje tonkinsko, ker se baje tudi Kitajci zeló pripravljajo za vojsko. Noveja francoska poročila o tej zadevi žugaje proti Kitajski trdijo, da so vse kitajske vojne priprave brezvspešne, ker Kantona ne bodo Francozi napadali posebno tudi zato ne, ker ima Francoska na primorskih krajih kitajskih obilo in preobilo prilike, Kitajcem prizadeti neizmerne škode. Sicer pa Francozi upajo, da se bode vprašanje tonkinsko rešilo v Tonkinu. — V nedeljo umrl je nagloma bivši Napoleonov večletni minister Ruhé za mrtvoudom.

Laška. — Nemški časniki hoteli so zadnji čas uže prav zanesljivo vedeti, da prideta laški kralj in kraljica uže v bližnjem času v Berolin obiskat nemškega cesarja in njegovo rodbino. Laški uradni časniki temu nasproti trdijo, da pri laškem kraljevem dvoru do sedaj o takem potovanji kralja in kraljice še ni bilo govora.

Telegram „Novicam“.

Dunaj, 6. februarja ob 1. uri 35 min. pop.

Včeraj zborujočemu odseku za izjemno stanje je vlada predložila mnogo zanimivega gradiva. Danes nadaljevanje. Dunajski mestni zbor sklenil je z 65 glasovi proti 21 prehod na dnevni red o predlogu, da bi se omejil izjemni stan samo na anarhiste.

Popravek. V zadnjih „Novicah“ (list 5) str. 34 se je v opazki v zadnji redi izpustilo + 5. Beri tedaj: „pač pa si ne ve od nekojih odbornikov nasvetovanega števila samo 15 + 5 odbornikov tolmačiti.“

Žitna cena

v Ljubljani 1. februarja 1884.

Hektoliter: pšenice domače 7 gold. 80 kr. — banaške 8 gold. 36 kr. — turšice 5 gold. 50 kr. — soršice 6 gold. 67 kr. — rži 5 gold. 36 kr. — ječmena 4 gold. 87 kr. — prosa 5 gold. 51 kr. — ajde 5 gold. 36 kr. — ovsa 3 gold. 5 kr. — Krompir 2 gold. 86 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.